

ին ամ-
այ ան-
դու-
որինը
ս Ժ Կ
ին 1
չեքու
բաժան-
5 ր.
ն քից
Անգա-
մայնու-

ՆՈՐ-ԴԱՐ

Տարեկան 10 րուբլի, մեկ ամիսը 6 րուբլի, երեք ամիսը 3 ր. 50 Կ. Թիֆլիսում ամիսը 1 ր., հատուկ 5 Կ. Թիֆլիսում և Թիֆլիսում միմյանի խմբագրատանը: Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Нор-Даръ“ կամ Tiflis, R daction „Nor-Dar“ Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն լիզուներով: Ցայտարարությունների բառին՝ 2 Կ., լրելումների համար՝ կրկնապատիկ

ԲՈՂԱՆԻՇԿՈՒԹԻՒՆ
Փրանսիական Պալատի:
Քրոնիկոն.— Լուրեր:
Մեղ Գրուսեն.— Հուշույց, Սարի-
դամիշից:
Մանկական գրադարան:
Թղթ ա կ ց ու թ ի ն ն ե ր . — Բազու:
Քաղաք ա կ ա ն . — Թիբրիս: Կրեմլ:
Ցունաստան: Ամերիկա:
Խառն լուրեր:
Հեռագրեր:
Թեր և դեմ:
Բանասիրական.— Մերժումին
հետևանք:
Տևող կատու:
Ցայտարարություններ:

ՓՐԱՆՏԻՉԵՅ ՊԱԼԱՏԻ

26-ին ժողովուրդը Պրագում ամենաշը-
քեղ հանդեսներով տոնում է իր «հօր»
յի շառավիղը նրա ծննդեան հարյուրամե-
կի առթիվ: Պալատիկն չի կարողանում
«հայրն» է կոչվում, որովհետև նա եղաւ,
որ վերածննդ չի ազդում ինքը, իր
մասամբ գրական-գիտական, մասամբ
քաղաքական գործունեությունը մի գո-
րեզ պատուար կանգնելով իր ժողովրդ-
դի համար ամենակուր գերմանականու-
թեան առաջ:
Փրանսիական Պալատի պրոֆ. Ի. Ս.
Պալատիկ Սլաւ. բար. ընկ. անցած մա-
յիսի 11-ին հանդիսարար ժողովում կար-
դայած ճառից՝ կենսագրական մի քանի
տեղեկություններ առաջ բերելու այդ նը-
շանաւոր մարդու մասին:
Փրանսիական (Փրանսի) Պալատիկն ծը-
նունդ էր Մորաւիայի Գոստաւից գիւ-
ղում. նրա հայրը գիւղական մի ուսու-
ցիչ էր, որը առաջինն եղաւ նրան չե-
խերէն գրել-կարդալ սովորեցնողը. երե-

խան 5—6 տարեկան հասակում արդէն
կարդում էր ամբողջ Ս. Գիբբը: 1807
թ. հայրը նրան տուաւ Կոնվալդի ու-
սումնարանը, ուր նա պէտք է սովորէր
գերմաներէն լեզուն, և մի տարուց յե-
տոյ ուղարկեց աւետարանականներէ պան-
սիոնը Տրենչինում: Երեք տարուց յետոյ
Պալատիկն Պրեսբուրգում լսում էր Գան-
տի իւլյախտական փիլիսոփայութիւնը,
որը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ ի բնէ
տպաւորուող պատանու վրայ: Իւր բնա-
տուր ընդունակութիւնները և չեխական
ամենալաւ հայրենասէրների հետ յարա-
բերութիւնները ունենալու շնորհիւ՝ Պա-
լատիկն մասաւոր և բաղդալական բաւական
պաշար ձեռք բերեց Պրեսբուրգում: Այդ-
տեղ առանձնապէս զարգացաւ նրա սե-
րը գէպի իւր ազգի պատմութիւնն ու
վիճակը:

1825 թուին հրատարակուող մի պար-
բերական թիւրթ («Մուլլենիկ») 1827
թուին սկսած լոյս էր տեսնում Պալա-
տիկ խմբագրութեամբ 11 տարի շարու-
նակ: Այդ թիւրթի մէջ էր մշակում նա
իւր «26-ին ազգի պատմութիւնը». այդ-
տեղ էր հրատարակում նաև իւր պատ-
մական-քննադատական, գրական և քա-
ղաքական բազմաթիւ յօդուածները:

1830 թ. Պալատիկն չի հայրենա-
սէրների օգնութեամբ՝ հիմնեց «26-ինա-
կան Մասիցա» անունով մի ընկերու-
թիւն, որի նպատակն էր՝ հրատարակել
չեխերէն գրքեր և ազգային կրթութիւն
տարածել չեխ ժողովրդի մէջ: Այդ ընկե-
րութիւնը ահագին օգուտ բերեց, փրկելով
չեխերէն գերմանականութեան հոտանքին
կուր գնալուց: «Մասիցան» մինչև օրս էլ
գոյութիւն ունի և շարունակում է իւր ար-
դիւնաւէտ գործունեութիւնը, մասնաւոր
գերմանացիներին սահմանակից տեղե-
րում: Պալատիկն եւսանդով անդամակ-
ցում էր նաև «26-ինական գիտական ար-
քայական ընկերութեանը», որին նա էր
հոգի տուողը: Բացի գրանից, նա ան-

դամ էր հայրենի և արտասահմանի գի-
տական շատ ընկերութիւնների, իսկ
Պրագի համալսարանը իրաւագիտութեան
և փիլիսոփայութեան դոկտորի աստիճա-
նը շնորհեց նրան:

1848 թուականից սկսում է Պալա-
տիկ քաղաքական գործունեութիւնը: Դրան
առիթմ տուեցին հարաւ-եւրոպական պե-
տութիւնների մէջ այդ թուականին տե-
ղի ունեցած յեղափոխական անցքերը:
Գերմանացիները, մաշարների և ուրիշ
ազգերի յեղափոխական շարժումները
աւստրիական սլաւոններին էլ ստիպե-
ցին ոտի կանգնել իրենց ազգային ինք-
նուրոյնութիւնը պաշտպանելու համար:
Յիշեալ թուականին Փրանկֆուրտում
գերմանական մի համագումար ժողով
տեղի ունեցաւ, որի նպատակն էր մի
ընդհանուր պարլամենտ կազմակերպել
գերմանական ամբողջ կայսրութեան հա-
մար: Հրաւիրուած էր, ի միջի այլոց, և
Պալատիկն. նա չգնաց, այլ գրեց. «Ես
չեմ եմ, սլաւոնացի եմ, և այն բոլորը՝
ինչ որ ունիմ, կատարեալապէս և առ-
միշտ պիտի գտնեմ իմ ժողովրդին ծա-
ռայելու համար: Այս ժողովուրդը թէ՛
փոքր է, բայց առանձին և անկախ ժո-
ղովուրդ է. սրա պետքը երբեմն մաս-
նակեց և գերմանական իշխանների
գաշնակցութեամբ, բայց ինքը ժողովուր-
դին իրեն երբեք գերմանական ժողո-
վուրդ չի համարել, ինչպէս և ուրիշնե-
րից ոչ ոք ոչ մի տարում գերմանացիների
շարքը չի դառնի նրան: Գերմանացիներ-
ը ձգտում էին Աւստրիան ձուլել գեր-
մանական գաշնակցութեան միւս մասերի
հետ, իսկ դրա անխուսափելի հետեւեալն
այն պիտի լինէր, որ Աւստրիայի հետ
պիտի գերմանացիներ և սլաւոնացի
ազգութիւնները, որոնք ապրում են ազ-
դեպութեան մէջ: Միւս կողմից մաշար-
ներն (ուսկարացիներն) էին պիտի բա-
ձալեցին և սպառնում էին Աւստրիայի
սլաւոնացիներին ճնշել: Ահա այդ եր-

կուստեք ուղղուած վտանգն աչքի ա-
ռալ ունենալով, Պալատիկն իւր հա-
մախոհների հետ զօրաւոր պաշտպան
հանդիսացաւ Աւստրիայի ամբողջութեան,
ի հարկէ, ամենից առաջ աւստրիական
սլաւոններին ազգային շահերի և փոխա-
դարձ համերաշխութեան օգտին, որը
ամբապնդելու համար նոյն 1848 թ.,
Պալատիկն նախագահութեամբ, սլաւոնա-
ներին մի համագումար տեղի ունեցաւ:
Պալատիկն վերջապէս իւր պատմա-
կան աշխատանքները, և դա մի ազգային
տոն էր չեխ ժողովրդի համար. չեխա-
կան կուրքը 1876 թ. ապրիլի 23-ին մի
փառաւոր հանգէս սարքեց Պրագում Պա-
լատիկն պատուին: Բայց մի ամսից յետոյ
չեխ ազգի վերածնութեան հայրն այլ ես
չկար. նա վախճանուեց 1876 թ. մայիսի
26-ին, 78 տարեկան հասակում: Նրա
թաղումը տեղի ունեցաւ Պրագի համար
շտեմունտ փառահեղութեամբ:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Գերգեան ճեմարանը «Արարատ» ամ-
սաքին տակով, մի պատուական ընծայ
է ստացել Մոսկուայից՝ Հիմնադրի մի-
ջադէր և խիտ գեղեցիկ պատկերը, որ
նկարել է ճեմարանի նախկին նկարչու-
թեան ուսուցիչ պ. Եղիշ Թաթէնոսեան
և որ այժմ զարգարում է ճեմարանի
հանդիսարանը:
Յիշատակութեան արժանի է նաև
Չարտատեսնուողը (Բերլինի մօտ) ճար-
տարապետութեան ճեմարանի ուսուցչա-
պետ Իակոբովիչի նուէրը, որ անցեալ
աշնան, միւսմոսնութեան օրը, Ս. ԵՂ-
միւսին գալով՝ սիրալի ընդունելութիւն
էր գտել և իւր շնորհակալութիւնը ար-
տայայտելու մի նշան ուղարկել է իւր
հրատարակած միջաքանակ, թանկագին
գծագրութիւնները (չեքստէ՛)՝ ճարտա-

րապետութեան արուեստին վերաբերեալ
ճեմարանի մատենադարանի համար:

Արաստանի նոր էքզարիս սրբազան
Փլաւանը իւր Թիֆլիս ժամանելու օրից
մինչև այսօր հազու վերջացել է իւր
այցելութիւնները Թիֆլիսի օրթոդոքս
եկեղեցիներն ու եկեղեց.-ծխական վրդ-
րոցները:

Թիֆլիսում առաջիկայ երկուշաբթի
օրուանից մի ամիս ժամանակով բացուե-
լու են Արաստանի թեմի վրաց եկեղ-
ծխական դպրոցները ուսուցիչներն ու
ուսուցչուհիներն համար ամառային ման-
կավարժական կուրսեր: Կրթապատասխն
ու կուսակցին ուսուց և վրաց լեզուների,
կրօնի, թուրքականութեան և երգեցողու-
թեան դասերի մասին: Հրաւիրուած են
արդէն 60 ուսուցիչ և ուսուցչուհի.
կուրսերի ծախքի համար ուսուց Ս.
Սինոդը յատկացրել է 3,000 րուբլի:

Արաստանի էքզարիս սրբազան Փլա-
ւանը կենդանիներին հովանաւորող ըն-
կերթութեան պատուար անդամ է ըն-
տրուած:

«Պալատիկ»-ի տակով, Թիֆլիսի պար-
սից ընդհանուր հիւպատոս Միմիադու-
միւրը կանչուած է Թեհրան: Նրա տեղի
ուրիշն է նշանակուած:

Երեւում է, որ մեր երկրում Թիֆլիսից
առաջ Բորժնոյ պէտքը մոցնի էլէքտրա-
կան լուսավորութիւնը: Երգէն, ինչպէս
գրում են «Նով» Օր.—ին, այնտեղի հան-
քային ջրերի ծառաստանից մինչև Լի-
կանի սիւներ են կանգնեցրած հազոր-
դիւնների և լապտերների համար: Աշխա-
տանքները կատարում է Գիւրից եկած մի
ֆիրմայի լինեհեր, որ, հաւանական է,
օգոստոսի վերջին էլէքտրական լուսա-
վարութեան առաջին փորձերն անի:

Թէ անհուն հաճոյք մը, փոփոխութիւն
մը, գրեթէ երանութիւն, միմիադու-
թիւն մը պիտի տար իրեն այդ սէրը՝
իւր այժմեան միօրինակ կեանքին՝ որ
անշարժ չէր, անշարժ տիպի էր:

Ու կորսուելով սիրալի մտածումնե-
րու անկողնի մը շնորհալի հաճոյքին մէջ,
մոռացաւ պահ մը իւր ցաւերն, իւր զը-
կանքներն ու միմիադու-
թիւնը:

—Բայց չնոս անոյց, չնոս հիշատակային
բուն ըլլալու է սիրուել... Եւ... ապա-
հով եմ...

Ու բիշ վերջը ջգալին պղտիկ խնդուկ
մը արձակեց. պղտիկ, շատ պղտիկ,
վախնալով որ իւր այդ կիթեղային հառա-
ծումներուն կապը կը լալուի յանկարծ:
Այնպիսի կուրքը որ նոյն իսկ անկողնի
մը այդ մտածութիւնները չհետանան
իրմէ:

Հիմա ալ մութը կը հասնէր հետեւե-
տէ՝ միախառնուելով ու թանձրալով
գիմարի ծովիկներին վրա՝ գործարան-
ներու անկողնի, անհասանել ծովիկին՝
իւր կարծես գործարաններու աշխար-
հին գործնութիւնը կը խնկարկէր:

Նստած տեղին վրա թուա յանկարծ
Վաղարշ՝ երկար ու անոյց երազէ մը ար-
թընցող գուրթի տակ մը պէս և քայլե-
րն ուղղեց գէպի ծովիկները:

Գ.

Օղակոխութեան պէտքը զգալի էր ալ
Բազուցի հարուստներուն համար. մայիսը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԵՐԺՈՒՄՆ ԶԵՏԵՐԱՆՔԸ

(Նորագոյն)
Վաղարշ զեռ սիրած չէր երբեք իւր կեան-
քին մէջ. իրեն համար բոլորովին անծա-
նօթ էր սէրը: Ինք մեծցած ըլլալով այն
տեսակ սահմանափակ շրջանակի մը մէջ՝
ուր դպրոցի աշակերտներէն, ուսուցիչ-
ներէն և ծնողքէն դատ ուրիշ օտար
մէկը չէր գտնուեր, մասնաւոր կին կամ
աղջիկ, ապրած ըլլալով միշտ թուրթի-
րու և քրքրու ընկերակցութեամբ, եր-
բէք ժամանակ չէր ունեցած մտածելու
սիրոյ մասին, ու զգացած ալ չէր աղ-
ջիկան մը, տարատեսի մը պէտքը: Այս-
պէս՝ անգործութեան մէջ, ուր ինք մը-
տածութեան որոշ և հաստատ կէտ մը
չ'ունէր, աղջկան մը քիչ-շատ ուշադիր ու
քննող նայուածքը բոլորովին տարբը-
նակ երազներու ու տարտամ, վտիկտ
մտածումներու ծնունդ տուաւ իրեն: Եւ
ալ անկէ ետքը միշտ իրիկունները քա-
ղաքային պարտէզը կ'երթար այդ ան-
ծանօթ աղջիկը տեսնելու ու միտքը պա-
հելով անոր դէմքին և իրանին ամեն գի-
ծերն ու ձևերը՝ իրիկունը սննեակին մէջ,
մութին մէջ երազելու, երևակայելու հա-
մար:

*) Տես «Նոր-Դար» № 101.

Նոյն լրագրի ասելով յունիսի 9-ին, Ջուշուժ քաղաքացիին ընտրութիւն է կոչուցել։ Ընտրութեան է այդ պաշտօնի համար պաշտօնաթիւ ունեցող Կ. Գա- նիկով։

Երկրագործութեան միջնորդութիւնը մտադիր է պետական կենդանական հա- ցահաշիւներէ ամբար հիմնելու, որը պիտի ունենայ Ռուսիայի զանազան եր- կրներում իւր ճիւղերը։

Ներքին գործերի միջնորդութեան հաստատութեանն է յանձնուած «Ռու- սաց երաժշտականի ընկերութեան» կանոնադրութիւնը։ Ընկերութեան վար- չութիւնը գտնուելու է Մոսկուայում, իսկ ճիւղեր լինելու են Պետերբուրգ, Կիւ, Խարկով և Օդեսսա քաղաքներում։ Ընկե- րութեան նպատակը կարծես երաժիշտե- րին օգնելն է և նոյնպէս Ռուսիայում երաժշտութեան ծաղկման նպատակը։

Իբրեւ լուր հաղորդում են, որ Պարիզի 1900 թ. համաշխարհային ցուցահանդէ- սին ներկայ լինելու համար, ռուսաց թերթերը թղթակիցներն ուղևորու- թեան ձրի ամսեր կըտրուին։

Ներկայումս Թիֆլիսում գտնուում են Բեսարաբիայի նահանգից մի քանի հա- րուստ կալուածատէրեր, որոնք եկել են Կովկաս հողեր գնելու և օրինակել գիւ- դատնախնութիւն կազմակերպելու դիտ- մամբ։

Երկրագործութեան միջնորդութիւնը ուղարկել է ռուսական Կայսերական պար- ուղղականական ընկերութեան Կովկասի ճիւղին՝ Թիֆլիսում հոկտեմբերի 1-ից մինչև 15-ը բացուելիք պարտիզպանու- թեան արտադրութիւնների ցուցահան- դիսում պատուաւոր ընձանք տալու՝ 1 մեծ և 2 փոքր արծաթէ, 5 բրոնզէ մե- դալներ և 10 հատ էլ զովստանական թերթի։

Պարիզի 1900 թ. համաշխարհային ցուցահանդէսին մասնակցելու են ռուսաց երկրագործութեան միջնորդութեան ներ- քայ եղած բոլոր զիւղատնտեսական ու- սումնաւարական հաստատութիւնները։

Պետերբուրգի Կայսերական ճեմարանի նկարիչ Ի. Ե. Ռեպին ներկայումս զբա- նըւում է Պաղեստինում, ուր գրում է

քանի մը օրէն տեղի պիտի տար յունի- սին։

Սուրէն հաստատ գործ մը տակաւին գտած չ'ըլլալով Վաղարշի համար, մտա- մանջութեան մէջ սկսած էր ինչա՞ր՝ մը- տածելով որ դեռ մինչև սեպտեմբեր պիտի սպասեն խեղճ աղան, երբ առա- ռտ մը Յակոբեան գալով Սուրէնի գրա- սենակը՝ ծանուց որ ֆրանսերէնի և հայերէնի ուսուցիչ մը խնդրած են իրմէ երկու վարժարանական պոստի աղջկանե- րու հետ։

—Օ՛, այդ հիմալին է, Վաղարշին աշ- քը լոյս ուրիմն, բացառաւոր Սուրէն։

—Ուրեմն այս երեկուն ինձի հէք միտան, որպէս զի երթանք ու պայման- ներուն վրայ խօսինք։

—Լաւ։

Ու բաժնուցան։ Իրեկուն երեք բարեկամները միասին էին։ Գացին պ. Ահարոնեանի տունը՝ զինքը տեսնելու և պայմանաւորուելու համար։ Վաղարշի ա- ռաջարկները ընդունուեցան և հետեւեալը յաջորդ օրն իսկ ստիպուեցաւ բաժնուե- Սուրէնին՝ Մաշգաղա իր նոր պաշտօնին գլուխը գտնուելու համար։

Այ ամեն քան մոռցած էր ան հիմա, ինքզինքը նորէն առջի պէս զբոսնու ու թղթերու տալով։ Առաւօտները պարտէղ- ներն, այգիները կը պտտէր մինչև իր սովորական աշխատութեան ժամը՝ և ի- րեկունները Թալալուին վրայ։

Այսպէս օրերը օրերուն և շաբաթները

էրկուններ իւր մի նոր մեծ «Քրիստոսի փորձութիւնը» պատկերի համար։

Սոյն յունիսի 9-ին Թիֆլիսի քաղա- քային խորհրդի յատուկ յանձնաժողովը իւր նիստում որոշել է հացի տեսակնե- րի, սակագները պակասեցնել։ Փռան հա- ցը 1-ին տեսակը ֆունտը 4 կոպ., 2-րդը — 3 1/2 կոպ. և 3-րդը— 3 կոպ., իսկ թոն- րի տեղական հացի բոլոր տեսակի գնե- րը փոսն հացից 1/3 կոպ. աւելի։ Նոյն- պէս որոշուած է կոնդիտեր խանութ- պահներին յայտնել, որ 5 կոպ. լուր/կին պէտք է կշռի 3/4 ֆունտ, իսկ 3 կոպե- կանոցը՝ 1/2 ֆունտ։

Այս տարի Թիֆլիսի Ալեքսանդրեան ուսուցչական ինստիտուտան աւարելու են 12 հոգի, որոնցից ծիայն երկուսը հայ են՝ Սամ. Միլեդեան և Ստ. Սափաւա- նան։

Թիֆլիսի Աղջկանց 1-ին գիմնական տարւոյն են 60 աշակերտուհի, իսկ 9-րդ դասարանի մանկավարժական բաժինը վերջացրել են 55 վարժուհի։ Սուրբ Նու- նէի ուսումնարանի 7-րդ դասարանը նոյն- պէս աւարտել են 33 տանուհի։ Հայուհի- ները համեմատաբար քիչ են։

Ուրմիայի հաւատարմիս ասորի եպիս- կոպոս Մար-Յովհանն արժ. Թիֆլիսում է և մատուցութիւն ունի տեղին ասորի նստադրականներին էլ իրենց աղանդից հրաժարեցնել տալով՝ մայրնէլ ռուս-ուղ- դափառ եկեղեցու ծոցը։

Թիֆլիսի ոստիկանութիւնը քաղաքային խորհրդի վճով համաձայն, քաղաքիս հացի ունեւորին ժողովում է ոստիկանա- տանը քաղաքային բժիշկների ձեռքով ստուգելու դրանց առողջութիւնը և վա- րակիչ կամ վիրաւակիան հիւանդութիւ- րով բռնուածներին յետ կանգնեցնելու գործից՝ մինչև որ բժշկուին։

Թիֆլիսում երկու օր է խիստ քամի է և այն՝ անսովոր ցուրտ քամի։ Ասում են, որ մօտակայ տեղերում մեծ կար- կուտ է եկել, ինչպէս Դուշէթ, և կովկա- սեան լեռները ձիւնով ծածկուել են։

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՋՈՒՂՈՒԹ.—Այս տարի Ջուշու թեմա- կան վարդապետ Պաշտօնի յաջորդութեամբ աւարտեցին հետեւեալ վեց աշակերտները.

Հարթնեւուն յաջորդելու վրայ էին, երբ կիրակի առաւօտ մը Թալալուին անցած միջոցին հեռուէն մէկը նշմարեց որ իր անունը կուտար։ Մոտեցաւ անմիջապէս և ճանչցաւ զայն։ Սուրէնն էր այդ։ Վաղարշեան մը այս անակնկալէն շուտ- րած մնաց Վաղարշ և յետոյ

—Դէ, ինչ կեցեր երբ շուտած հաւու պէս, ծն տուն երթանք։ Տես ինչ աղբը սենեակ մը ունիմ։

—2է, գլեմն ինչ կայ, Վաղարշ, ես այսօր Սահակեանները տեսնելու համար եկած եմ մասնաւորապէս։ Պ. Արշակա- նի հետ քիչ մը գործ ունիմ, սակայն տունը չ'եմ գիտեր...

—Դէ, օ՛ք, եկա՞ր գտն, վերջը անոնց բնակարանը կը ցուցնեմ քեզի, հիմա ե- կանք կ'ըսեմ կոր քեզի։

Սուրէն չ'կրցաւ ընդդիմանալ։ Անոնք երկուքն ալ Վաղարշի սենեակը գացին, այն պարիսի, կոկիկ սենեակը՝ որ ծառե- լով ծաղկեցնելով էր չըմտադատուած, որուն ճակատն ի վեր անհանգաւ ու կենսաւից բարեկը կըշուլուէր։

—Օ՛հ, այս ինչ հիմալին տեղ է, Վա- ղարշ, անոք համար այսչափ գիւրցեր ես, վրայ ես ես եկել, ըստ Սուրէն չ'կրնա- լով զսպել իր հիացումը։

—Ե՛հ, կեցա՞ր կարգաւ, մածոնա, սերս գիտե՞ն ատիկա. այսչափ ալ վրայ չ'պիտի գայի ալ։

—Օ՛, օ, օ, այդ ինչեր կ'ըսես կոր, Աստուած տայ, Աստուած տայ։

որոնք բոլորն էլ Ջուշու դասուցի են. Բաղդասարեան Արսէն՝ Սօսեցի, Թու- մանց Թուման՝ Ջուշեցի, Իշխանեանց Բախիշ՝ Խանձկեցի, Մելիք-Ալանովը- դեան Աստուածատուր՝ Ներքին-Արմեզցի, Տէր-Իսաբէկեան Արշալիր՝ Ջուշեցի, Փա- նեանց Յովհաննէս՝ Ջուշեցի։

Ուսումնական հին տարին վերջացաւ. բայց այստեղ էջմիածնի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում զարդացական մի էական խնդրի նկատմամբ, որը, ըստ երեւոյթին, շատ շատերին է զբաղեցնում, նամա- նաւանդ տեսուչներին ու ուսուցիչներին. երբ ուսումն. տարին վերջանում է, մեր թեմական զարդանքի տեսուչներն ու ուսուցիչներն, առաւել եւս նրանք, ո- րոնք տարուայ ընթացքում բարեխղճու- թեամբ չ'են վարել իրենց պաշտօնը, անհանգիստ կերպով պիտի սպասեն մինչև սեպտ. և զուգէ հոկտեմբեր ա- միսները, որ այնուհետև որոշուի իրենց անկայուն վիճակը։ Արդեօք լաւ չի լի- նիլ, երբ ուսումն. տարին վերջանում է, նրա հետ միասին տեսուչներն ու ուսու- ցիչներն իմանան իրենց մնալը կամ չը- մնալը զարդում, և եթէ առաջիկայ տարուայ համար իրենց չ'են պահելու, վաղօրեք հոգ տանեն իրենց ապագայ կացութեան համար։

—Կիրակի, յունիսի 7-ին, Ս. Եջմիած- նի տօնը կատարուեցաւ Աղուկաց մայր եկեղեցում, համեստ հանդիսով, սակաւ ժողովուրդի ներկայութեամբ։ Մարգար- քից յետոյ հայր տեսուչ՝ Տիւրպի վարդ. Կ. սրտատու զարդ կարգաց ժողովը- դեան, ընտրան աւելով, «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»։

ՄԱՐԻՂԱՄԻԺԻՑ.—Այս տարուէն ցուցակագրում է թերթայն պալատիկան- ներին, բայց դրանց մեծ մասը չէ կա- մնում հայրենիք վերադառնալ։ Միւրա- նիւր գնացին Ղարս, որպէս զի Ռուսիա- յում հաստատուելու համար անցագրեր ստանան։ Ինչպէս իմանում ենք Ղարսի հիւպատոսը անցագրի չէ տալիս, թէ որքան ուղիղ է այս լուրը, չգիտենք։

ՄԱՐԻՂԱՄԻԺԻՑ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ում չէ յայտնի, որ մեր ժամանակա- կից զբաղանութեան թիւրի կողմերէց մէկն էլ՝ մանկական գրքերի պակասու- թիւնն է։ Հայերէն լեզուով մանկական

եւ խնդաց։ Սովորական ընկերներու յատուկ եղող քանի մը անմիջ կատա- կներէ վերջը դուրս ելան ճաշելու համար։

Ճաշէն վերջը ուղղակի վերադարձան իրենց պարտէզն և ծառերուն տակ՝ խո- տերուն վրայ վազեցան։ Դրանի քիչ մը թուցուցեր էր դիւրնը։ Անկէ վերջը երբ աշքերնին բացին՝ տեսան որ իրիկուսան թեթիւ գիւղիւր ծառերու նորարոյն տե- րներուն մէջէն կ'երեւէր։ Սուրէն անմի- ջապէս յիշեցուց Վաղարշին որ Սահա- կեաններուն տունը ցոյց պիտի տար իրեն։

Ելան ուղղուեցան և Սահակեաններուն տան ճամբան ճանցին։ Գառաւորի մը չափ յամբարայ անցնելով պարտէզներէ, այգիներէ, յանկարծ Վաղարշ կեցաւ և ըսաւ Սուրէնին։

—Կր տեսնես կոր սա կապոյտ տունը, նա, ահա ան տունն է. վերադարձին դե- իմ անեակս կը գտնու։

—Ի՛նչ կ'ըսես, եղբայր, ընկերացիք ինձի, քանի որ մինչև այստեղ եկաք։

—Սուրէն, գտն այսօր խելոյ վաճա՞ Ես տես, ինչ է. ճաշէն վերջը միշտ խնթի ու խելառ սկսար խօսիլ այս ես ա՛յ ժամկոչ եւ և ոչ ալ աւելաւ։ 2՝ ճանչ- ցած մարդուս տունը ինչպէս երթամ երբ գործ չ'ունիմ։

—Դէ, եկուր, հո, ես քեզ կը ծանո- թացնեմ։

Ու Վաղարշի թեկն քաշեց Սուրէն։ Անոնք ներս մտան։

ընթերցանութեան գրքերն այնքան քիչ են, որ համարձակ կարելի է ասել՝ թէ համարեա չկան։ Մանկիկների ընթեր- ցանութեան խնդրով զբաղուողներն, ան- կատկած, նկատած կըլինին, որ նոյն խի- մեր ունեցած մանկական գրքերը չեն կարողանում, հեռու են մեր մանկիկներին այն հոգեկան բաւականութիւնը պատճա- րելուց և այն առողջարար մտաւոր սնուն- ղը տալուց, որին նրանք կարօտուում են... Մանկական գրականութիւնը այդ որդը- մելի գրութիւնից հանելու և իւր կոչման բարձրութեան վրայ դնելու համար, այժմ մեր գրականութեան մէջ ոչ մի չանք և փորձ չէ լինում։ Զի մենք ոչ գործին նուիրուած ու գործին սեղեմա- մանկական գրքերի թարգմանիչներ ու- նինք, ոչ մանկական գրականութեան համար չնորհրով գործիչներ։ Ո՛վ չէ այժմ մանկական գիրք թարգմանում, թարգ- մանում է կ' վարժպետը, կ' որ և է տը- րացու, կ' գործակաւորը։ Բայց քննելով այդ բոլոր տեսակի մարդկանց բոլոր թարգմանութիւնները, մարդ միշտ այն երկարացութեանն է գալիս, որ դրանք իսկի ծանօթութիւն չունին մանկական գրականութեան պահանջներէ։ Բնաւին տեղեկութիւն չունին, թէ մանկական ընթերցանութեան համար ինչ ճիւղի գրքեր և ինչ տեսակ գրքեր պէտք է լի- նին։ Պարզաբանելով շատ հարցեր՝ մա- նկական գրքերը մտնում են երեւելային նոր աշխարհ։ Ընտելացնում են նոր գգայմունքներին, նոր պահանջներին, հիմն են դնում նրա բարոյական տիպա- րին... Գարգալով մեծ մարդերի կենսա- գրութիւնները, հերոսների գործերը, մանուկը սրտում փայփայում է նրանց ի- գէշները, բազմալով մի օր դառնալ նրանց պէս մի մարդ։ Կարգացէք երեւի մարդկանց կենսագրութիւնները՝ լինեն նրանք գիտնականներ, քանատեսիլներ, գրաւորներ... Գուր կըտեսնէք, որ նրանց ձգտումների հիմը դրել են գրքերը... Ութ տարեկան Պաշկինը կարգալով ֆը- րանսիական գրողների գրուածքները՝ դը- րեց իւր առաջին ոտանաւորը ֆրանսե- րէն։ Գրքերը սովորեցնում են մանկան լուրջ հասակից պարտականութիւնը, մշտական ինքնուրոյն աշխատանք։ Մա- նկական ընթերցանութեան նպատակը պիտի լինի առողջ կըթութիւն թէ երե- տակայութեան, թէ բարի գգայմունքների և զարդացում պարզ, ուշալ տիպերի։ Բայց ինչ ձեռով պիտի հասնել այդ նպա- տակին, որքան հագոտարութիւն պիտի

լինի զեկալարների կողմից... Մանկա- վարժը չպէտք է տայ իւր խնամքին յանձնուած աշակերտի ձեռքը մի գիրք, որն ինքը չի կարդացել, ասում է ռուս մանկավարժ Մուզոլեկին։ Զգոյշ ըն- տար լինան միջոցով միայն մենք կարգա- տենք մանկան շատ խաղաղաւ գրքերից և մարքերից, կըտուրենք նրան այսպ- ակում ճիւղի Դիւմաները Գեկկաներից... Մանկական ընթերցանութիւնը, ունենա- լով այդպիսի նշանաւոր ֆունկցիա, ամեն մի քայլում գործ ունենալով մանկական հոգեբանութեան հետ, պէտք է նրան առաջ մղէ, տայ նրան՝ ինչ որ նրա հատկացողութեան մօտ է, շատ գրուածք- ներ անպիտան տպուած անհամ հերթալի- ներ կամ վերացական, երեւաններին ան- հասկանալի պատմութիւններ, կամ չղեր գրողու, բնականութիւնից շատ հեռու նկարագրութիւններ։

Ահա թէ ինչքան սուրբ է մանկական գրողի կոչումը, ահա ինչքան պատա- խանատու է նա մարդկութեան առաջ։ Մանկական գրողը, եթէ նա միայն կանգնած է իւր կոչման բարձրութեան վրայ, նոյն քրիստոնէական վարդապետն է, որը մտնում է սիրոյ և ճշմարտու- թեան լոյսը իւր մանուկ ընթերցողների փափուկ սրտերը։ Սէր դէպի մանուկը, օրինակի իր լրթութիւն, մարդասիրական զգացմունքներ, պարզ որոշած իւղեւ, —ահա թէ ինչ պիտի ունենայ ճշմարիտ մանկական գրողը։ Տուէք մանկան մար- դասիրական կըթութիւն, աշխատեցէք ձեր վէպերով ազդել նրա փափուկ սրը- րի, մտքի վրայ։ Կենդանի պոստիներե- րում ցոյց տուէք նեղ անձնական ծա- փ տպեցութիւնը և անձնութիւնի լուրջ փնտրութիւնները, որ նա ձգտի հետեւելու նրանց օրինակին։ Եւ ունի կենդանի բացասական տիպեր։ Նրան հարկաւոր չէ բացատրել թէ սա լաւ է, սա վատ է, ինքը բնագոյնով կըհասկա- նայ լաւն ու վատը։

Պօղ. Զաքարեան.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՂՈՒ, 9 յունիսի.—Վերջապէս գլուխ- ներս ցուցնող քահանայական հարցն էլ վերջացաւ։ Անցեալ կիրակի թափուր մնացած ծուրը իւր համար քահանայ ընտրեց պ. Հ. Ղուկասեանին։ Անցեալ անգամ ասիլ էինք, որ պ. Ղուկասեանը

կիւտ վրայ էր բարեմիտ տիկինը երբ հեռուէն զուրթ խուսի մը աղմուկը լսուեցաւ։

—Մերիններն կուգան կոր, ըսաւ տի- կինը։

Վաղարշ և Սուրէն իրենց դէմքերը դէպի պարտէզին հեռաւոր և ծառախո- մէկ կէտին վրայ դարձուցին, ուրկէ կու- գար այդ ուրախ աղմուկը, և սպասեցին։ Քիչ մը վերջը ծառերուն և խոտերուն մէ- ջէն երևացին երկու աղջիկներ, որոնք այ- ծի անփոթ ուսումնարան իրարու հետե- լէ կը վազէին և կը յառաջանային դէ- պի տուն։ Իրենց ընկերացող պարոն Ար- շակեան արդէն ետ մտացած էր։

Հետեւին։ Եւ սրբալի մեծ եղաւ այն զարմանքը, որ ունեցան աղջիկները Վա- ղարշ և Սուրէն իրենց տան մէջ տեսնե- լով։ Ո՛րչափ ուժով և արագ եղաւ այն շանթահարումը, որ Վաղարշ ունեցաւ իր կուրծքին տակ՝ այդ երկու վար- ժարանական հիւններուն ի տես։

Անոնք նոյն աղջիկներն էին, Բա- ղուի աղջիկները՝ որոնցմէ մէկը քանի մը օր դիւրն անուրջներու աշխարհն էր փոխադրած։

Տիկին Սահակեան աղջիկները ծանո- թացուց հիւրերուր։ Նոյն վաղիկանի վրայ հոտաւ պ. Արշակեանն ալ, զոր Սուրէն նշմարելուն պէս ուղղուեցաւ ա- նոր կողմը։ Անոնք երկուքն ալ առան- ձնացան քովի սենեակը։

Հիմա Վաղարշ մինալ էր այդ աղջիկ-

հրաժարե- կայն վեր- վերցնան- կութեան- պ. Միկե- ձայնութ- թիւնը պ- անգամ է- կել, այլ սկզբնա- յայտնու- առանց- են ընտը- րոյն նա- Ղուկասե- Սրտան- րութիւնը- ւաքանք- հրաման- նայացու- Պ. Ղու- նում ա- կան ար- կան դի- վին հա- ինքն ըս- միահա- որ վեր- ամեն մի- դարտու- թիւր ըն- 30 տար- վարակ- պաշտօն- նում, թէ ուսուցչ- Այսպիս- քահանա- Գիւրգէ- ան բա- քահանա- նպատե-

նորուն- ալդ պա- լելի մօ- լոր դէմ- կուսի խ- —Գ Նոց... Եւ աղբու- թիւնը

—Ի Սրտեմ- նոցներ- նէր մեղ- շատ և Փառան- —Հմ

զարչ,— տեղ տե- խօսքս, կութիւն- բողբու- համան- Լոնցի- հիմա և

կը ձգէ- ժամաց- թիւն։

Հեռու- կցկատը- առջեկէ- այդ ձա-

նորուն- ալդ պա- լելի մօ- լոր դէմ- կուսի խ- —Գ Նոց... Եւ աղբու- թիւնը

—Ի Սրտեմ- նոցներ- նէր մեղ- շատ և Փառան- —Հմ

զարչ,— տեղ տե- խօսքս, կութիւն- բողբու- համան- Լոնցի- հիմա և

կը ձգէ- ժամաց- թիւն։

Հեռու- կցկատը- առջեկէ- այդ ձա-

նորուն- ալդ պա- լելի մօ- լոր դէմ- կուսի խ- —Գ Նոց... Եւ աղբու- թիւնը

—Ի Սրտեմ- նոցներ- նէր մեղ- շատ և Փառան- —Հմ

զարչ,— տեղ տե- խօսքս, կութիւն- բողբու- համան- Լոն

